

Tekenen in de Tijd 184

29 januari-4 februari 2023

Zeven mensen uit het Huis van Dominicus waren zaterdag op bezoek bij een project in Brussel. Doel was opdoen van inspiratie voor het werk in Utrecht. Voor Erik Borgman werden zij vooral bepaald bij dat waarop elk kerkzijn een antwoord is: Gods verborgen aanwezigheid.

Binnen het Huis van Dominicus functioneert een groepje dominicaans georiënteerde mensen als denktank op de achtergrond. De leden van deze zogenoemde Andreasgemeente denken na en nemen initiatieven die erop gericht zijn het Huis van Dominicus steeds weer in het spoor van de dominicaanse traditie te plaatsen. Zaterdag 28 januari gingen wij met zeven Andreas-mensen op reis naar Brussel; een van ons kon vanwege zijn fysieke conditie niet mee. We gingen vooral om het House of Compassion te bezoeken. Door wat we daar zagen, konden we misschien inspiratie opdoen voor ons Huis van Dominicus.

Op de website <<https://web.houseofcompassion.be/wat-is-house-of-compassion/>> stelt het House of Compassion in Brussel zich als volgt voor:

House of Compassion is het project dat de Brusselse Begijnhofkerk een nieuwe bestemming geeft: van geëngageerde parochie naar een themakerk rond de zorg voor de meest precairen in onze samenleving. In de geest van de oorspronkelijke begijnen spelen we proactief en weerbarstig, soms revolutionair, in op de noden van vandaag. Samen met onze partners laten we de stem van precairen in de hoofdstad van Europa weerklinken: op weg naar een warmere samenleving.

‘Precairen’ is hier een verzamelnaam voor alle mensen die in een onzekere situatie leven: mensen zonder geld, mensen zonder huis, mensen zonder papieren, mensen die psychisch kwetsbaar zijn. Wie meer wil weten van het project House of Compassion, kan hier veel informatie vinden: <http://web.houseofcompassion.be/wp-content/uploads/2021/01/HoC-NL-Synthese-20191123.pdf>. Wie nieuwsgierig is hoe deze kerk, waarvan ook de inrichting is aangepast aan het nieuwe doel, er uitziet, kan hier een indruk krijgen: <https://www.youtube.com/watch?v=RLyKTBMMw4>. Het hoogaltaar is nog in takt. Daarvóór, in het midden van de kerkruimte, staan grote tafels waaraan woorden, ideeën, engagement en eten en drinken kunnen worden gedeeld. In de rest van de kerk zijn wisselende tentoonstellingen.

Toen wij er waren, was er in ene helft van de kerk een tentoonstelling over de pauselijke encycliek *Laudato si'*. In de andere helft worden de inmiddels meer dan 47.000 mensen – nog eens: meer dan zevenenveertigduizend mensen! – herdacht die zijn omgekomen in hun poging via de Middellandse Zee naar Europa te komen. Eindeloze hoeveelheden namen, met daarbij enkele elementaire kenmerken, voor zover bekend: man of vrouw?, waarvandaan?, hoe oud? De tentoonstelling is op een ingetogen manier indrukwekkend. Er wordt de kijkers niet op een geforceerde manier schuld aangepraat, maar er wordt eenvoudigweg stilgestaan bij het feit dat deze verschrikkingen in onze wereld plaatsvinden. Zoals er ook wordt stilgestaan bij de vele mensen zonder papieren in Brussel. Er wordt geprobeerd die te helpen overleven, waar mogelijk. Maar er is geen pretentie dat hun problemen met geloof en goede wil op te lossen zijn.

Enigszins verscholen, in de voormalige sacristie, is een ingetogen stilleruimte.

Wij spraken in Brussel met Johnny De Mot, Nederlandstalige pastoor van onder meer deze kerk. Nadat hij ons welkom had geheten, begon hij ons te vertellen over dit project, hoe en waarom het was ontstaan, wat de sociale situatie was in de stad Brussel en hoe hij zich eigenlijk zijn hele pastorale loopbaan vooral heeft gericht op diaconie. Maar tijdens het gesprek breekt geleidelijk iets anders door. Johnny De Mot is afkomstig uit een klein dorp in het Pajottenland, een heuvelachtige en vruchtbare agrarische streek in het westen van Vlaams-Brabant. Zijn eerste stappen op de weg van het religieuze leven zette hij bij de trappisten in de abdij van Westmalle en het was in mijn ervaring alsof tijdens het gesprek de contemplatief in hem zich steeds nadrukkelijker meldde. Hij vertelde dat hij in de woestijn van de stad nog het meest een levende religieuze gemeenschap miste. Hij sprak over zijn verlangen naar een plaats waar het getijdengebed gebeden wordt en waar hij dan, vermoeid door het dagelijks werk en de dagelijkse strijd met de precären, bij kon aansluiten. Hij nam ons mee naar de prachtige stilte die hij wel een prominentere plaats zou gunnen. En ook wel meer bezoekers. Maar, zo zei hij nuchter, wij kunnen deze ruimte niet al te toegankelijk maken en niet al te goed verwarmen, want dan zit het hier binnen de kortste keren vol met verslaafden. Maar op de vraag van onze kant over hoe hij dan zelf overleefde, antwoordde hij: 'Stilte, het Jezus-gebed en het werk op de boerderij.' Met een aantal mensen zonder papieren houdt hij een boerderij aan de gang. Dat werkt helend. 'Ik spreek geen klassiek Arabisch, Ethiopisch en Oekraïens', zei hij. 'Maar het paard op de boerderij verstaat het allemaal.'

Ik zei hem dat ik vooral de uitstraling van het project indrukwekkend vond. De getuigenis ook niet te weten wat te doen en geen overdreven ambitie om 'het verschil te maken'. De kerk staat hier met de mensen met lege handen en biedt niet anders aan dan dat zij blijft. Niet weggaan, maar zonder illusies en met aandacht en openheid blijven, omdat je waar je bent, geroepen bent te zijn. Ik zei het op dat moment niet tegen hem, maar ik herkende hier de monastieke gelofte van de *stabilitas loci* in. Wie definitief intreedt in een benedictijnen- of trappistenabdij, belooft daar te blijven tot hij sterft. We dachten er gezamenlijk even over door. Het is misschien wel het kostbaarste geschenk dat wij elkaar kunnen geven: blijven. Om wat er komt, om wat jij of jullie of ik of deze plaats nog te bieden zullen blijken te hebben en omdat dit hoe dan ook, hoe schamel het ook is, de moeite waard zal zijn.

We gingen om een project te zien, maar we ontmoetten – een mens en man van God, dat zeker ook, maar vooral – een bezieling. Johnny De Mot maakte duidelijk dat het de moeite waard is te luisteren naar het 'suizen van een zachte stilte' waarin de profeet Elia God vond (vgl. 1 Koningen 19,12). Een stilte die te vinden is in abdijen en boerderijen, maar ook verborgen is in het lawaai, de pijn en de woede om wat er met mensen gebeurt – of niet gebeurt: hoe zij niet geholpen, gesteund of zelfs maar gezien worden. Wij moeten het project in de Brusselse Begijnhofkerk niet nadoen, maar op onze manier dit suizen zoeken en daarvan getuigen.

In een interview met Johnny De Mot van twintig jaar geleden, dat ik op internet vond, noemt hij twee Bijbelteksten die veel voor hem betekenen. Ten eerste: 'Ik ben gekomen opdat ze leven mogen bezitten, en wel in overvloed' (Johannes 10,10). Ten tweede: 'Komt allen tot mij die belast en beladen zijn, want mijn juk is zacht en mijn last is licht' (Matteüs 11,28.30). De boodschap van deze laatste tekst straalt hij uit, gebaseerd op het diepe verlangen dat de eerste tekst vervuld wordt.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus te Utrecht

